

Дистанційне навчання за допомогою інноваційних технологій — спосіб оптимізації післядипломного медичного навчання

Пілотний проєкт www.WebCardio.org

Процеси інформатизації та безпосередньо пов'язаної з нею комп'ютеризації всіх сфер людської діяльності є однією з найбільш активно розвиваючихся тенденцій сучасного світу, забезпечують поширення інформаційних потоків в суспільстві, формують глобальне інформаційне простір. В цих умовах інформатика та інформаційні технології грають все більш значущу роль в системі післядипломного медичного навчання. Проблему дистанційного навчання лікарів за допомогою застосування сучасних веб-технологій було присвячено бесіда нашого кореспондента з завідувачкою кафедри кардіології та функціональної діагностики Національної медичної академії післядипломного навчання ім. П.Л. Шупика, доктором медичних наук, професором Мариною Николаєвною Долженко.

— Чим обумовлена необхідність впровадження дистанційних форм навчання лікарів з використанням сучасних комп'ютерних технологій?

— На сучасному етапі світової тенденції в післядипломному навчанні спеціалістів в галузі охорони здоров'я є побудова системи неперервного професійного розвитку, що передбачає після завершення первинної спеціалізації навчання впродовж всієї професійної діяльності кожного лікаря. Стремління до впровадження в усі сфери діяльності людини, включаючи охорону здоров'я, інформаційних технологій надає можливість формування єдиного медичного інформаційного простору, що створює умови для активного використання нових форм навчання лікарів на основі дистанційного навчання. Любимі знання та поняття в медицині не статичні та розвиваються, з'являються нові методи діагностики, профілактики та лікування, розробляються та стають доступними нові лікарські засоби, розширюється досвід використання вже відомих фармакологічних препаратів, виявляються їх побічні ефекти, то єсть потік інформації в області медицини постійно зростає. В зв'язі з цим впровадження комп'ютерних технологій в систему післядипломного навчання лікарів можна охарактеризувати як логічний та необхідний крок в розвитку сучасного вітчизняного охорони здоров'я. Активне використання Інтернету в медичних інформаційних системах відкриває широкі можливості для підвищення рівня знань спеціалістів практичної медицини шляхом щоденного самонавчання, а також дозволяє організувати дистанційне участь медичних працівників в таких заходах, як конгреси, симпозиуми, науково-практичні конференції, школи-семинари, засідання професійних асоціацій за спеціальністю. Реєстрація участі в таких заходах забезпечує зарахування балів, необхідних для отримання відповідної категорії лікарів (приказ МЗ України від 07.07.2009 № 484, лист МЗ України від 24.06.2010 № 08.01-51/1250).

— Якими перевагами характеризується дистанційна форма навчання?

— Якщо говорити про існуючу в даний час систему навчання на циклах тематичного удосконалення з відпочинком від лікарської діяльності, то необхідно зазначити, що традиційний порядок післядипломного навчання несе суттєвий економічний збиток як системі охорони здоров'я в цілому, так і сімейному бюджету лікаря в частині. Дистанційне навчання характеризується рядом переваг: виключається необхідність переривання професійної діяльності, відсутність матеріальних витрат, а також втрата часу, пов'язана з виконанням стаціонарних форм навчання. До позитивних моментів застосування інформаційних технологій в медичному навчанні належить можливість самостійного навчання з відкритим

доступом до величезних інформаційних ресурсів та наявність зворотного зв'язу.

— Реалізується чи впровадження комп'ютерних технологій в систему післядипломного навчання в Україні?

— Так, звичайно. Однак системі вітчизняного медичного навчання для успішного розвитку слід заимувати цілий ряд методів ефективного організації навчання, доводячи високу результативність в розвинутих країнах світу. Цілесобразно впровадження інформаційних технологій в структуру післядипломного навчання доведена успішним застосуванням аналогічних форм навчання в країнах Америки та Європи, де лікарі практичної охорони здоров'я мають можливість підвищувати кваліфікацію та підтверджувати свою категорію дистанційно. Післядипломне навчання в розвинутих країнах проводиться за допомогою програми неперервного медичного навчання та неперервної професійної підготовки, в межах якої лікарі регулярно вивчають сучасну медичну літературу, проходять курси медичного навчання, відвідують конференції, освоюють нові навчальні матеріали, розміщені на спеціалізованих сайтах, а за допомогою відповідей на контрольні запитання мають можливість отримати відповідний сертифікат.

Своєю внескою в розвиток інноваційного вітчизняного охорони здоров'я внесла кафедра кардіології та функціональної діагностики НМАПО ім. П.Л. Шупика — опорна кафедра по кардіології в Україні, на базі якої були розроблені навчальний план та програма циклу тематичного удосконалення по кардіології «Сучасні методи діагностики та лікування поліорганної патології у хворих на серцево-судинні захворювання» з використанням технологій дистанційного навчання. Реалізація цієї програми передбачає використання технологій інтерактивної відеоконференції для навчання в режимі реального часу та дистанційного доступу до веб-порталу для самостійної роботи. Дистанційне післядипломне навчання в межах зазначеної програми здійснюється на основі використання системи відеоконференцій SKYPE з використанням таких форм навчання, як лекції та семінари, а також самостійної роботи з інформаційним контентом навчального веб-порталу www.WebCardio.org.

Однією з найбільш поширених на сьогодні комп'ютеризованих систем організації отримання знань є тестова система. В запропонованій програмі дистанційного навчання передбачено самостійне вивчення тестів в режимі тренування з наступною оцінкою знань за допомогою онлайн-тестування, результати якого зберігаються в електронному форматі, дублюються на паперових носіях та використовуються як елементи комплексної оцінки результатів навчання на циклі тематичного удосконалення. Оскільки дистанційна форма навчання не дозволяє оволодіти мануальними навчальними матеріалами, в межах розглянутої освітньої програми передбачено очну частину циклу, яка проводиться на базі кафедри кардіології та функціональної діагностики в формі практичних занять з наступним усним іспитом, після чого слухачі отримують

10 балів відповідно до наказу від 07.07.2009 № 484 та свідоцтва встановленого МЗ України зразка.

— Якими перевагами характеризується розроблена вами система дистанційного навчання?

— Ключовими перевагами розробленої програми можна вважати можливість проходження дистанційного навчання без відходу від виробництва, оскільки освітній процес здійснюється ввечері після роботи. Крім того, при відсутності слухача по уважливій причині на заняттях надається можливість вивчити пропущений матеріал на веб-порталі в розділі «конференції» з наступною оцінкою знань шляхом тестування по даній темі. Вибір системи відеоконференцій SKYPE для здійснення дистанційного навчання обумовлено доступністю, простотою використання, відсутністю необхідності додаткового навчання навичкам роботи з цією програмою та додатковими матеріальними витратами з боку слухачів. Використання SKYPE дозволяє організувати навчальний процес шляхом лекцій з використанням ілюстративного матеріалу в форматі слайдів, які супроводжуються поясненнями лектора в синхронному режимі, а також семінарів та дискусій, в ході яких здійснюється обговорення питань з теми в реальному масштабі часу.

— С якими труднощами ви зіткнулися на етапах розробки та впровадження розглянутої програми дистанційного навчання?

— Суровою проблемою на шляху впровадження навчального плану та програми циклу тематичного удосконалення з використанням технологій дистанційного навчання стали особливості менталітету українського лікаря, середній вік якого перевищує 40 років. Дистанційне навчання за допомогою використання сучасних інформаційних технологій передбачає наявність спеціалізованих знань та навичок, відсутність яких ускладнює використання систем автоматизації в медицині. Впровадження розглянутої програми післядипломного навчання сприяло виявленню невідповідності між інноваційним характером сучасних методів навчання та інерційністю професійного свідомості лікарів практичної охорони здоров'я в нашій країні. Це пов'язано з тим, що більшість лікарів первинного терапевтичного зв'язу, середній вік яких перевищує 50 років, внаслідок вікових особливостей не мають необхідних знань та навичок для навчання за допомогою інноваційних освітніх технологій, в частині запропонованої програми післядипломного навчання. По даних дослідження, в ході якого вивчався склад лікарів, що відвідують www.WebCardio.org в мережі Facebook, найбільш популярною веб-порталом користуються особи в віці 25-34 роки, серед яких переважають чоловіки (20% проти 16% жінок), в групі лікарів старше 55 років новини по кардіології в Facebook тільки 3,6% жінок і 7,2% чоловіків. Однак освітній процес за допомогою інтернет-технологій характеризується потужним та не реалізованим в повній мірі потенціалом, а перспективність та висока востребованість такого методу навчання обумовлена тим, що щорічно в практичне охорони здоров'я України

приходять тисячі молодих лікарів, які мають необхідні знання в області сучасних інформаційних технологій.

Реалізація сучасних методів дистанційного навчання, що передбачає постійний контакт з викладачем, є обов'язковою умовою для участі в ньому наявності комп'ютерного забезпечення та виходу в Інтернет. Враховуючи швидке поширення комп'ютерних технологій, це перешкодило б вважати тимчасовим.

Більшість українських лікарів досить добре володіють іноземними мовами, що надає значущий негативний вплив на процеси післядипломного навчання та суттєво обмежує доступ до нових міжнародних рекомендацій, результатів досліджень, сучасним даним доказальної медицини, що становить значущу частину щоденного самонавчання лікаря. В зв'язі з цим на веб-порталі регулярно здійснюється публікація на українській та російській мовах сучасних літературних матеріалів з висхідних англійських сайтів з посиланням на джерело. Крім того, новини, а також посилання на статті та лекції публікуються в соціальних мережах Facebook та Twitter, що привертає на портал велику кількість лікарів.

— Які додаткові можливості надають для відвідувачів www.WebCardio.org в плані підвищення загальної медичної та професійної рівня підготовки?

— Відомо, що самонавчання є важливим аспектом навчального процесу, дозволяє лікарю підвищувати рівень професіоналізму та йти по шляху приращення знань. В зв'язі з цим на веб-порталі розміщено інформаційний контент по всіх розділах кардіології, включаючи наукові роботи (монографії, статті, лекції) співробітників кафедри кардіології та функціональної діагностики академії. Крім того, на порталі www.WebCardio.org представлено щорічні школи-семинари, які проводяться на базі кафедри кардіології та функціональної діагностики НМАПО ім. П.Л. Шупика.

— Як ви оцінюєте перспективи розвитку дистанційних форм навчання за допомогою сучасних інформаційних технологій в структурі післядипломного медичного навчання?

— Відповідно до результатів анкетування слухачів циклу тематичного удосконалення, а також викладачів кафедри, які брали участь в його організації та проведенні, дистанційна форма навчання з використанням комп'ютерних технологій характеризується високою востребованістю в умовах сучасної інформаційної медичної науки та освіти. Обговорюваний пілотний проєкт, розроблений на базі кафедри кардіології та функціональної діагностики НМАПО ім. П.Л. Шупика, був рекомендований для використання на інших кафедрах академії в якості перспективної форми дистанційного післядипломного навчання.

Впровадження інноваційних освітніх технологій в систему медичного навчання є надзвичайно актуальним напрямком розвитку вітчизняного охорони здоров'я. Стремління до зростання медичних знань, необхідність забезпечення високого кваліфікаційного рівня медичних кадрів обумовлюють цілесобразність використання в освітньому процесі сучасних інформаційних технологій, що дозволяють підвищити якість освіти, зробити процес отримання знань систематичним та високопродуктивним.

Підготувала **Наталія Малютіна**

